

Zwiedzaj NaturBornholm ... i odpowiedz na pytania.

Serdecznie witamy!

NaturBornholm stoi na wzgórzu **Klintebakken** w Aakirkeby, w miejscu ogromnie ważnym pod względem geologicznym w Europie. Właśnie tu jest jedyne miejsce w Danii, gdzie można przeżyć niezwykle wrażenie stojąc jedną nogą na liczącym 1700 milionów lat gnejsie, a drugą na piaskowcu sprzed 500 milionów lat. Jednym krokiem **przeskoczyć przez 1,2 miliarda lat!**

NaturBornholm doskonale wkomponowany w otoczenie sam w sobie stanowi atrakcję. Budynek zaprojektował światowej sławy duński architekt **Henning Larsen**.

Zwiedzanie Bornholmu warto rozpocząć od wizyty w **NaturBornholm**, gdzie można znaleźć inspirację do odkrycia wszystkich uroków bornholmskiej przyrody.

Ekspozycje multimedialnego centrum przyrodniczego dają możliwość aktywnego dostępu do wiedzy o przyrodzie i geologii wyspy.

W budynku znajdują się trzy sale wystawowe:

Sala Odkryć to wielki plac zabaw - eksperymentarium, gdzie można pogłębić swoją wiedzę i zrozumieć procesy zachodzące w naturze.

Sala Przeszłości to miejsce, w którym przechodząc przez poszczególne okresy geologicznej historii Bornholmu, można poznać rozwój ewolucyjny roślin i zwierząt.

Sala Teraźniejszości to informacje wyświetlane na wielkich żaglach, ogromne akwarium z bałtyckimi rybami, terraria z innymi żywymi zwierzętami, modele i eksponaty. To fascynująca całość opisująca przyrodę Bornholmu oraz sposoby wykorzystania jej zasobów przez człowieka.

W NaturBornholm można znaleźć odpowiedź na wszystkie poniższe pytania. Miłego zwiedzania!

Wejście.

Korytarz skalny, którego pierwowzorem jest **”Czarna Grota”** położona na północ od Gudhjem, przedstawia istniejącą w naturze harmonię między podstawowymi elementami natury:

a. _____, b. _____, c. _____,

d. _____

Na końcu szczeliny skalnej jest ekran pokazujący różne przykłady działania piątego elementu współczesnego świata, człowieka.

Przy wejściu do Sali Odkryć są skały z wyrytymi i pomalowanymi na czerwono rysunkami.

- Jak się takie rysunki nazywają? _____

- Kiedy zostały wyryte na skałach? _____

Przeszłość geologiczna.

Maszyna czasu za pomocą animacji, światła i dźwięku pokazuje jak Bornholm wyglądał i jak zmieniał swoje położenie na powierzchni ziemi przez miliony lat. Dzięki niej można się cofnąć w czasie do momentu, kiedy powstała bornholmska skała macierzysta.

1. Pierwsza część Sali Przeszłości to **”Prekambryjski łańcuch gór wulkanicznych”**:

- Kiedy i jak długo trwała ta era: _____
- Jeśli przyjmiemy, że jedno pokolenie ludzi to 25 lat, to ile pokoleń przypada na 100 lat? _____, 1000 lat? _____
1200 lat? _____, 1.200.000.000 lat? _____
- Nazwij trzy różne typy skał z tej ery : _____

- Jakie wysokie były prekambryjskie góry wulkaniczne? _____
2. Kolejna część Sali Przeszłości to: _____
- Kiedy i jak długo trwał ten okres? _____ , _____ ,
  - Wpisz nazwy trzech typów skał z tego okresu: _____ , _____ , _____
  - Gdzie wtedy był położony "Bornholm"? _____
3. Trzecia część Sali Przeszłości nazywa się "**Dno morskie od kambru do syluru**".
- Jaki długo trwały te okresy? _____
  - Nazwij 3 grupy zwierząt z tych okresów. _____ , _____ , _____
  - Które z nich to głowonogi? _____
4. Czwarta część Sali Przeszłości to "**Jura**",
- Kiedy się zaczął i jak długo trwał ten okres? _____ , _____
  - _____
  - Plejozaury żyły w morzu, ale samice musiały wychodzić na ląd, chociaż raz w życiu, dlaczego? _____
  - Jurajski węgiel brunatny powstał ze zwierząt _____ czy z roślin? _____
5. Kolejna część Sali Przeszłości to "**Laguna kredowa**".
- Kiedy i jak długo trwał ten okres? _____ , _____
  - Pierwszy dinozaur odkryty w Danii pochodzi z kredy – nazywał się _____
  - Czy był roślinożerny? _____
  - Gdzie można znaleźć krokodyle? _____ i żółwie? _____
6. Sala Przeszłości kończy się "**Epoką lodowcową**".
- Jakiej grubości był lód pokrywający Bornholm w czasie ostatniego zlodowacenia? _____ m.
  - Co to są moreny? _____
  - Skąd się wzięły rysy na bornholmskich skałach? _____
  - Kiedy stopniał ostatni lądolód na Bornholm? _____

Współczesne krajobrazy

1. **Akwarium bałtyckie:**
- Nazwij 5 ryb żyjących w **Bałtyku**: a. _____ , b. _____ , c. _____ , d. _____ , e. _____
  - Które gatunki ukrywają się na dnie? _____ , _____
2. **Skaliste wybrzeże:**
- Edredony muszą przepłynąć z pisklętami 20 km z archipelagu Erholm na Bornholm – ale droga jest niebezpieczna! Ile piskląt potrafisz uratować? _____
  - Na skałach są czarne, szare, zielone i żółte plamy. Jakie to organizmy? _____
3. **Mokradła i jeziora:**
- Żyje tu pewien gatunek żaby, który jest popularny w Polsce, ale w Danii występuje tylko na Bornholmie – jaki to gatunek? _____
  - Pijawka lekarska była kiedyś liczna w jeziorach – do czego jej używano? _____
4. **Doliny szczelinowe**
- Rozpadliny skalne pogłębiały się z czasem żłobione przez wodę. Doliny porasta las.

Jak nazywa się taki las? _____

- Jakie rośliny są charakterystyczne dla tych dolin: a. _____
b. _____, c. _____

5. Krajobraz rolniczy.

- Ponad 2/3 powierzchni wyspy to pola uprawne. To oznacza mniej miejsca dla dzikich roślin i zwierząt. Wpisz nazwę zwierzęcia, które przez to prawie wyginęło na Bornholmie: _____ - i rośliny: _____

6. Wrzosowiska skalne.

- W czasie średniowiecza duże obszary Bornholmu porastały wrzosowiska, na których w XIX wieku posadzono las. Spowodowało to zanik zwierząt typowych dla wrzosowisk. Podaj przykład: _____. Natomiast pewien ptak przywędrował na Bornholm z północy około 50 lat temu. Robi dziuple w drzewach, które potem wykorzystują inne ptaki. Jaki to gatunek? _____

7. Kamieniołomy.

- Ludzie przez stulecia wydobywali na Bornholmie granit i piaskowiec. W ten sposób powstały nowe elementy krajobrazu. Wpisz nazwy 5 bornholmskich kamieniołomów:
a. _____,
b: _____, c: _____,
d: _____, e: _____

8. Wydmy i piaszczysty klif.

- Na wydmach w Dueodde można spotkać "lwa" – jakiego?
_____
- W piaszczystych skarpach południowego wybrzeża są skupiska gniazd wydrążonych w piasku. Jakie ptaki budują takie gniazda? _____.
- Pewna roślina o żółtych kwiatach była kiedyś wykorzystywana do produkcji niebieskiego barwnika. Jaka to roślina?: _____

Sala Odkryć

Czas:

- Jeśli chcemy przedstawić wiek ziemi w postaci jednorocznego kalendarza, od 1 stycznia do 31 grudnia, to kiedy w takiej perspektywie czasowej pojawił się człowiek? _____
- Kiedy żył pierwszy król Danii Gorm Stary? _____

Ptaki:

- Ile dżdżownic potrafisz złapać dla piskląt kosa? _____

Skamieniałości:

- Zrób odcisk skamieniałości (może być ich wiele)!

Tętno czasu:

- Poczuj tętno życia/ziemi! Co ci to przypomina?

_____, _____
_____, _____

Kartę pracy wypełnili:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Szkoła/Klasa: _____